

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وزارت آموزش پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
کمیته پدافند غیر عامل

سازمان پدافند غیرعامل کشور
معاونت توسعه فرهنگی
و اطلاع رسانی

پدافند غیر عامل یا مقاومت ملی پایدار

برای دوره‌ی ابتدایی
(پایه‌های چهارم و پنجم دبستان)

امام خمینی (ره):

در هر شرایطی باید بنیه دفاعی کشور در بهترین وضعیت باشد، مردم در طول سال‌های جنگ و مبارزه ابعاد کینه و قساوت و عداوت دشمنان خدا و خود را لمس کرده‌اند، باید خطر تهاجم جهان خواران در شیوه‌ها و شکل‌های مختلف را جدی‌تر بدانند.

مقام معظم رهبری:

دفاع جزئی از هویت یک ملت زنده است، هر ملتی که نتواند از خود دفاع بکند زنده نیست، هر ملتی هم که به فکر دفاع از خود نباشد و خود را آماده نکند، در واقع زنده نیست، هر ملتی هم که اهمیت دفاع را درک نکند به یک معنا زنده نیست.

فهرست مطالب

۴	صلح.....
۵	دفاع از سرزمین.....
۶	پدافند غیر عامل یعنی چه؟.....
۷	تفاوت دفاع عامل و غیر عامل.....
۸	در مدرسه طبیعت.....
۹	استفاده از موانع.....
۱۰	موانع مصنوعی.....
۱۱	همرنگی.....
۱۴	استفاده از همرنگی در دفاع.....
۱۸	پنهان سازی.....
۱۹	فریب.....
۲۰	پراکندگی.....
۲۱	مکان های امن.....
۲۳	حفظ اطلاعات.....
۲۳	حفظ روحیه و وحدت.....

صلح

کسی که انسانی را، بی‌گناه بکشد، گویا همه‌ی انسان‌ها را کشته است و کسی که انسانی را از مرگ نجات دهد، گویا همه‌ی انسان‌ها را نجات داده است.

قرآن کریم

(سوره‌ی مائده، آیه‌ی ۳۲)

جنگ‌افروزی یکی از زشت‌ترین و بدترین کارها در بین انسان‌هاست. فقط انسان‌های پست از مرگ انسان‌های بی‌گناه و ویرانی خانه‌ها و نابودی شهرها خوش‌حال می‌شوند. انسان‌های با ایمان، کشتن انسان‌ها را گناهی بزرگ می‌دانند. در نزد خدا، کشتن حتی یک انسان بی‌گناه، برابر با کشتن همه‌ی انسان‌های روی زمین است.

انسان‌ها در طول ۵ هزار سال تاریخ خود، ۱۴ هزار جنگ به راه انداخته‌اند که در این جنگ‌ها ۴ میلیارد انسان کشته شده است. یعنی تقریباً در هر ۴ ماه، یک جنگ به راه افتاده و در هر جنگ به طور متوسط ۲۸۶ هزار نفر کشته شده‌اند. حالا حساب کنید به طور متوسط هر ماه چند هزار نفر بر اثر جنگ می‌میرند.

دفاع از سرزمین

جنگ افروزی بد و زشت است؛ ولی دفاع از سرزمین و انسان‌ها، عملی زیبا و باارزش است.

در صفحه‌ی قبل آیه‌ای از قرآن کریم را خواندید. خداوند در این آیه می‌فرماید: «کسی که انسانی را از مرگ نجات دهد، گویا همه‌ی انسان‌ها را نجات داده است.» می‌بینید که دفاع کردن از انسان‌ها و نجاتِ جانِ آن‌ها چه ارزش زیادی در نزد خدا دارد.

ما مسلمانان، جنگ و کشتار انسان‌های بی‌گناه و اشغال سرزمین‌های دیگران را کاری نادرست می‌دانیم. ما به هیچ سرزمینی تجاوز نمی‌کنیم؛ اما اجازه هم نمی‌دهیم که کسی دیگر به سرزمین‌های اسلامی تجاوز و حق مسلمانان را پایمال کند.

خداوند به ما دستور داده است هر قدر که می‌توانیم، نیرویمان را جمع کنیم و همیشه‌ی آماده‌ی دفاع از سرزمینمان باشیم. (سوره‌ی انفال، آیه‌ی ۶۰)

مقام شهید

ما کسی را که در راه دفاع از وطن و مسلمانان کشته می‌شود، شهید می‌نامیم. شهیدان مقام بسیار بالایی نزد خدا دارند. آن‌ها در نزد خدا زنده هستند و از غذاهای بهشت می‌خورند.

پدافند غیر عامل یعنی چه؟

پدافند چیست؟

پدافند یعنی دفاع. این واژه، مخالف کلمه‌ی آفند است که به معنای حمله است.

دفاع می‌تواند به دو شکل انجام شود:

۱. دفاع عامل

۲. دفاع غیر عامل

دفاع عامل

به دفاعی که با سلاح صورت می‌گیرد، دفاع عامل گفته می‌شود. وقتی ما با تیراندازی جلوی حرکت سربازان دشمن را می‌گیریم، یا با توپ ضد‌هوایی به سمت هواپیمای دشمن تیراندازی می‌کنیم، دفاع عامل انجام می‌دهیم.

پدافند غیر عامل

در پدافند غیر عامل، ما از سلاح استفاده نمی‌کنیم. کارهایی می‌کنیم تا دشمن نتواند ما را هدف بگیرد و خسارتی به ما وارد کند و اگر خسارتی به ما زد، خیلی کم باشد.

کارهایی که برای حفظ جان انسان‌ها یا حفظ امکانات انجام می‌دهیم و در آن جنگ‌افزاری را به کار نمی‌بریم، پدافند غیر عامل است.

به‌طور خلاصه:

پدافند غیر عامل یعنی دفاع بدون جنگ‌افزار

تفاوت دفاع عامل و غیر عامل

دفاع عامل، معمولاً توسط افراد نظامی انجام می‌شود؛ اما در پدافند غیر عامل، چون نیازی به سلاح نیست، هم افراد نظامی و هم افراد غیر نظامی می‌توانند کار دفاع را به عهده بگیرند.

هدف از پدافند غیر عامل

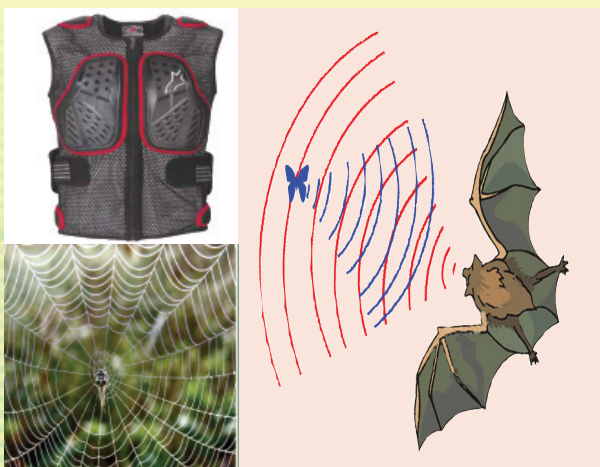
در پدافند غیر عامل، ما باید کاری کنیم که حمله‌های دشمن بی اثر و خسارت‌ها کم شود. این مهم‌ترین هدف در پدافند غیر عامل است. پس پدافند غیر عامل به کارهایی گفته می‌شود که جلوی نابودی افراد و امکانات را بگیرد، یا میزان خسارت‌ها را کم کند.

کدام تصویر دفاع عامل است و کدام پدافند غیر عامل

در مدرسه‌ی طبیعت

طبیعت، یک مدرسه‌ی بزرگ است. ما از طبیعت درس‌های زیادی یاد گرفته‌ایم. بسیاری از اختراعات مهم بشر با مطالعه‌ی طبیعت و دقت در آن صورت گرفته است. مثلاً همه‌ی ما می‌دانیم رادار با مطالعه‌ی زندگی خفاش ساخته شده است. یا جلیقه‌ی ضد گلوله بر اساس تارهای عنکبوت طراحی شده است یا رنگ‌های ضد آب از ساختمان برگ‌های نیلوفر برگرفته شده است.

امام علی علیه‌السلام:

چون با دشمن روبه‌رو شدید، قرارگاهتان را بالای تپه‌ها یا دامنه‌ی کوه‌ها یا کنار رودخانه‌ها قرار دهید تا پناهگاهی برای شما و مانعی برای دشمن باشد.

نهج البلاغه - نامه‌ی ۱۱

استفاده از موانع

هر چیزی که بتواند جلوی پیش‌روی دشمن را بگیرد، یک مانع به‌شمار می‌رود. موانع به دو دسته تقسیم می‌شود:

۱. موانع طبیعی
۲. موانع مصنوعی

موانع طبیعی

یکی از ارزان‌ترین راه‌های دفاع، استفاده از طبیعت است. کوه‌ها، دره‌ها، رودخانه‌ها، غارها و جنگل‌ها هر کدام می‌تواند مانعی بر سر راه دشمن باشد. مانع طبیعی در طبیعت وجود دارد و به دست انسان‌ها ساخته نشده است.

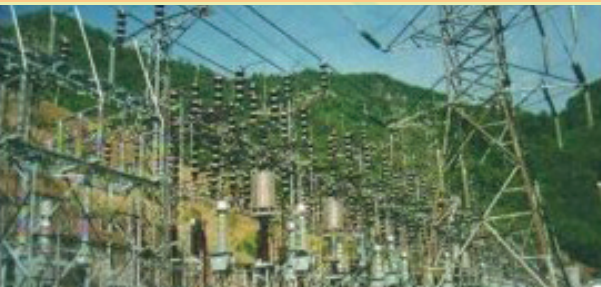

تصویری از یک کارخانه در دشت باز

حالا شما بگویید که ما چه‌طور می‌توانیم از یک رودخانه برای جلوگیری از حرکت دشمن استفاده کنیم؟

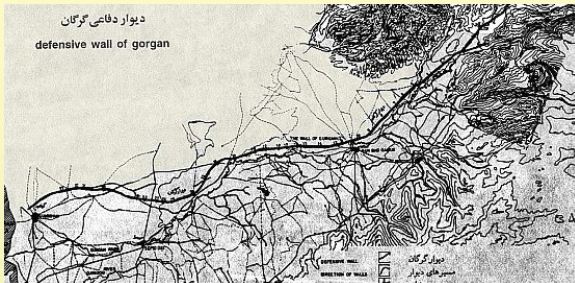
تصویری از یک کارخانه در کنار کوه‌ها

می‌توانیم کارخانه‌های خود را به جای دشت، در دره‌ها و کنار کوه‌ها بنا کنیم. در این صورت دشمن نمی‌تواند به آسانی آن‌ها را از بین ببرد.

موانع مصنوعی

گاهی می‌توانیم مانعی مصنوعی بر سر راه دشمن ایجاد کنیم. به این تصویر نگاه کنید. در تصویر مانعی مصنوعی دیده می‌شود.

تصویری نقاشی شده از دیوار گرگان

مردم گرگان یک دیوار ۱۹۵ کیلومتری برای جلوگیری از نفوذ دشمنان خود ساخته بودند. این دیوار که بعد از دیوار چین، بزرگ‌ترین دیوار دفاعی در دنیاست، ۶ تا ۱۰ متر پهنا داشت. در طول این دیوار دراز ۴۰ قلعه ساخته شده است. این دیوار هم‌زمان با دیوار چین بنا شده است.

خندق گودال بزرگی است که در دوران قدیم اطراف شهرها یا روستاها ایجاد می‌شد، تا دشمنان نتوانند به سادگی از آن عبور کنند و به مردم آسیب برسانند.

جنگ خندق یکی از مهم‌ترین جنگ‌های مسلمانان است. در این جنگ، گروه بزرگی از دشمنان اسلام، شهر مدینه را محاصره کردند تا مسلمانان را برای همیشه نابود کنند. سلمان فارسی که یک ایرانی بود، به مسلمانان پیشنهاد داد خندقی دور مدینه بکنند تا دشمن نتواند به شهر وارد شود. این پیشنهاد عملی شد. تنها چند نفر از پهلوانان دشمن از خندق گذشتند که آن‌ها هم کشته شدند. بنابراین ایجاد موانع برای دفاع در برابر دشمنان هم، یکی از شیوه‌های پدافند غیر عامل بوده، که در قدیم از آن استفاده می‌شده است.

همرنگی

یکی از روش‌های دفاع غیر عامل هم‌رنگی یا استتار است. هم‌رنگی یعنی هم‌رنگ شدن با محیط.

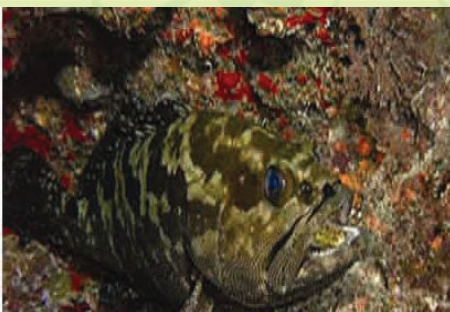
هم‌رنگی در طبیعت

به این آفتاب‌پرست نگاه کنید. آفتاب‌پرست استاد هم‌رنگی در طبیعت است. این جانور، هر جا که لازم باشد، به سرعت رنگ‌هایش را تغییر می‌دهد و خودش را به رنگ محیط درمی‌آورد.

به این حشره نگاه کن. بین چه قدر شبیه به برگ است!
جانوران زیادی هستند که از این روش دفاعی استفاده می کنند.
آن ها با این کار خودشان را از چشم دشمن پنهان می کنند.
برخی از جانوران رنگ خود را تغییر نمی دهند؛ اما رنگ
پوستشان نزدیک به رنگ محیطشان است. به این تصویرها
نگاه کن.

ببینید تشخیص این ماهی چه قدر
سخت است.

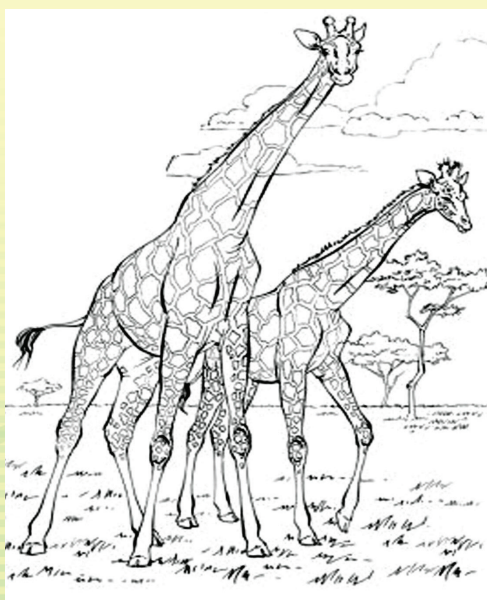
این شاخه ی درخت نیست؛ یک
کرم درختی است.

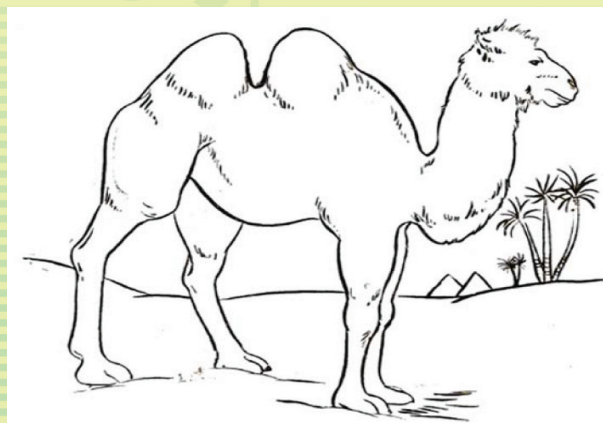
یک اسب دریایی کوچک

رنگ بدن زرافه و شتر با محیط زندگی آنها
همرنگی زیادی دارد. تو می‌توانی جانوران
دیگری را اسم ببری که هم‌رنگ محیط خودشان
هستند.

این شکل‌ها را رنگ کن

استفاده از همرنگی در دفاع

همرنگی با محیط باعث می‌شود، تا دشمن نتواند هدف‌ها را درست تشخیص دهد. برای آن که دشمن نتواند مراکز مهم را شناسایی کند، بهتر است آن‌ها را طوری بسازیم که با محیط خود هم‌رنگ و هماهنگ باشند. ساختمانی که در جنگل ساخته می‌شود، اگر هم‌رنگ جنگل نباشد، زود دیده می‌شود. همین‌طور است ساختمان‌هایی که در بیابان‌ها یا کوهستان‌ها ساخته می‌شود. این بناها با ساختمان‌هایی که در شهر ساخته می‌شود باید فرق داشته باشد.

یکی از ساده‌ترین کارها برای هم‌رنگ شدن با محیط جنگلی، پوشاندن ساختمان‌ها، وسایل و انسان‌ها با برگ درختان است.

یک انسان به شکل درخت

یک سرباز پوشیده با برگ درخت

گاهی برای هم‌رنگ کردن انسان‌ها، ساختمان‌ها یا وسایل می‌توان از رنگ یا پارچه‌های رنگی استفاده کرد.

یک تانک زیر شاخ و برگ درختان

حتماً با دیدن دستی که از لای پارچه بیرون آمده متوجه شدید که یک انسان خود را به شکل بوته درآورده است.

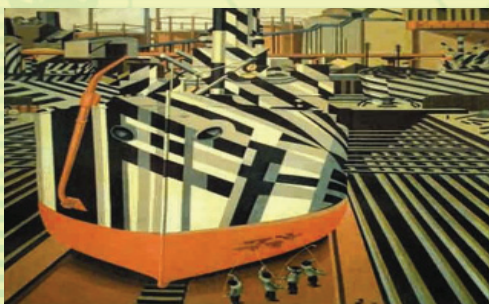

به این دو سرباز نگاه کنید، رنگ لباس‌هایشان باعث هم‌رنگی آن‌ها با محیط شده است.

به این تصویر نگاه کنید. یک ساختمان، شبیه به محیط رنگ‌آمیزی شده است.

این هم یک وسیله‌ی نظامی که خواسته‌اند با رنگ کردن، آسان تشخیص داده نشود. شما می‌توانید بگویید چیست.

نمونه‌هایی دیگر از هم‌رنگی یا استتار

یک رادار به شکل درخت

یک جت رنگ آمیزی شده

یک خودروی نظامی در مناطق برفی

۱. به این لباس‌های رنگی نگاه کنید و لباس مناسب هر منطقه را با یک خط به آن وصل کنید.

- شهر
- بیابان
- جنگل
- منطقه‌ی برفی

۲. کدام یک از این کامیون‌ها برای عملیات در صحرا و
 کدام یک برای عملیات در جنگل مناسب است؟

ب

الف

۳. به رنگ آمیزی این تفنگ،
 نگاه کنید. آیا شما هم می‌توانید
 این سرباز و ماشین را با محیط آن
 هم‌رنگ کنید. طوری که سخت
 دیده شوند؟

۴. در زمان جنگ تحمیلی صدام،
 شب‌هایی که هواپیماهای دشمن به
 شهرهای ما حمله می‌کردند، مردم فوراً
 چراغ‌های خانه را خاموش می‌کردند. به
 نظر شما این کار چه فایده‌ای داشت؟
 ۵. این پسر بچه، لباسی نظامی به تن کرده
 است. آن را به هر رنگی که دوست داری
 درآور.

پنهان سازی

پنهان سازی یکی دیگر از روش های مهم دفاع غیر عامل است. در پنهان سازی ممکن است ما خودمان را از دشمن مخفی کنیم یا تجهیزاتمان را. دشمن معمولاً به چیزی حمله می کند که می بیند. اگر چیزی را نبیند، نمی تواند به آن حمله کند.

غارها، کوه ها و جنگل ها جاهای مناسبی برای پنهان شدن هستند. اما بهترین محل برای پنهان شدن زیر زمین است. در این صورت هواپیماها و ماهواره های دشمن نیز نمی توانند به آسانی شما را شناسایی کنند.

تونلی در دل کوه و پنهان کردن هواپیماها در آن. چنین مخفی گاه هایی بسیار محکم و برای پنهان شدن مناسب هستند

غارها جای خوبی برای پنهان شدن هستند.

فریب

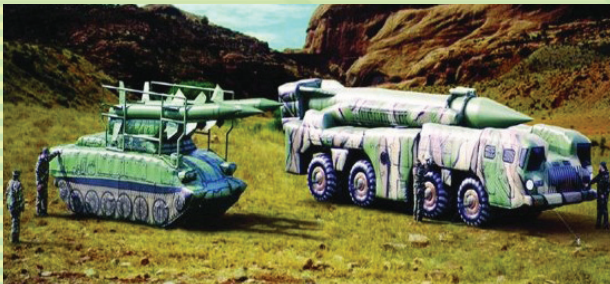
فریب یکی از مهم‌ترین شیوه‌های دفاع غیر عامل است. پیامبر درباره‌ی فریب می‌فرمودند: «جنگ یعنی فریب.» هر کاری که بتواند ذهن دشمن را از اهداف مهم‌تر دور کند و به طرف هدف‌های کم‌اهمیت‌تر ببرد، فریب است.

به تصاویر زیر نگاه کنید. در نگاه اول واقعی به نظر می‌رسند، ولی تنها ماکت‌هایی ارزان‌قیمت از سلاح‌های پر ارزش هستند. خلبان دشمن تمام بمب‌هایش را روی این ماکت‌ها فرو می‌ریزد، به خیال آن که وسایل نظامی را نابود می‌کند و در همین لحظه هواپیماهای واقعی آماده‌ی حمله به دشمن می‌شوند.

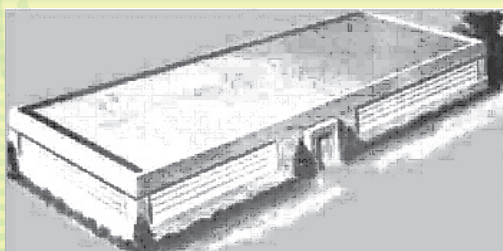
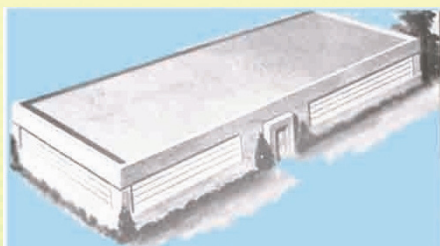
در یک جنگ حتی حفظ یک گلوله مهم است. چون ممکن است با همین یک گلوله سرنوشت نبرد عوض شود.

ماکت موشک‌های اسکاد (سمت راست) و سام ۶۰ (سمت چپ)

ساختمان‌های اداری معمولاً بزرگ‌تر از ساختمان‌های مسکونی هستند. در بعضی از کشورها، برای گمراه کردن خلبان‌ها، ساختمان‌ها را طوری رنگ می‌کردند که کوچک به نظر بیایند. این ساختمان بزرگ را طوری رنگ آمیزی کن که خلبان دشمن اشتباه کند.

پراکندگی

در دفاع غیر عامل پخش کردن نیروها و امکانات خیلی مهم است. این کار باعث می‌شود دشمن نتواند به آسانی همه‌ی امکانات را نابود کند. مثلاً فرض کنید، اگر یک نیروگاه بزرگ برق داشته باشیم، دشمن ممکن است با یک بار حمله آن را نابود کند. آن وقت کل کشور در تاریکی فرو می‌رود. ولی اگر به جای یک کارخانه، ۱۰ کارخانه‌ی کوچک داشته باشیم، دشمن برای نابودی آن باید ۱۰ بار حمله کند که سخت‌تر است.

یک مثل معروف می گوید:
همه‌ی تخم مرغ‌هایتان را در یک سبد نگذارید.

۱. به نظر شما اگر همه‌ی تخم‌مرغ‌ها را در یک سبد بگذاریم، چه اتفاقی می‌افتد؟
۲. یک کارخانه یا مؤسسه‌ی بزرگ و مهم را در شهر یا استان خودتان نام ببرید که بتوان آن را به چند قسمت تقسیم کرد.

مکان‌های امن

ساختن پناهگاه یکی از مهم‌ترین کارها در دفاع غیر عامل است. پناهگاه جای محکم و مقاومی است که هنگام حمله‌ی دشمن در آن پناه می‌گیریم. این پناهگاه‌ها ممکن است بزرگ و همگانی یا کوچک و اختصاصی باشد. ساختن پناهگاه‌های عمومی وظیفه‌ی دولت است. اما ساخت

پناهگاه‌های کوچک در اختیار مردم است. مثلاً همسایه‌هایی که در یک مجتمع مسکونی زندگی می‌کنند، می‌توانند در زیر زمین یا گوشه‌ای از ساختمان خود پناهگاه بسازند.

پناهگاه‌های خانگی

کوچک‌ترین پناهگاه‌ها، پناهگاه‌هایی است که در خانه‌ها بنا می‌شود. هر کسی می‌تواند این پناهگاه‌ها را در خانه‌ی خود ایجاد کند.

ما می‌توانیم در زمان صلح، از پناهگاه‌ها به عنوان انباری، سالن ورزش و کارهای دیگر استفاده کنیم .

در برخی از کشورها از مترو به عنوان پناهگاه استفاده می‌شود

پناهگاه‌های موقت

اگر هنگام حمله‌ی دشمن، به پناهگاه‌های محکم دسترسی نداشتیم، باید سعی کنیم از امکاناتی که داریم استفاده کنیم و پناهگاه‌هایی موقتی بسازیم. یکی از این راه‌ها مقاوم کردن بناهای معمولی است.

در زمان حمله‌ی صدام به ایران، مردم کیسه‌هایی را از شن پر می‌کردند و جلوی ساختمان‌ها قرار می‌دادند. این کار باعث می‌شد مقاومت ساختمان در برابر انفجار بالاتر برود و سدی در برابر ترکش‌های انفجار باشد.

یکی دیگر از کارها زدن چسب به صورت ضرب‌دری روی شیشه‌ها بود. این کار ساده باعث می‌شد، شیشه‌هایی که بر اثر موج انفجار می‌شکستند، به داخل اتاق نپاشند و باعث زخمی شدن مردم نشوند.

اگر در مدرسه‌ی شما پناهگاه وجود دارد، فکر کنید و پیشنهادهایی به مدیر مدرسه بدهید که بتوان از این پناهگاه‌ها در زمان صلح نیز به‌خوبی استفاده کرد.

حفظ اطلاعات

دشمن معمولاً از داخل سرزمین ما اطلاع کمی دارد. بنابراین تلاش می‌کند اطلاعات لازم را از راه جاسوسی به دست آورد. اگر در گرفتن اطلاعات موفق نشود، در جنگ شکست می‌خورد.

یکی از مهم‌ترین کارهایی که ما می‌توانیم انجام دهیم، حفظ اطلاعات است. ما باید از رسیدن اطلاعات به دشمن جلوگیری کنیم تا نتواند به نقاط ضعف ما پی ببرد و ما را شکست دهد.

دشمنان ما، امروزه وسایل جاسوسی پیشرفته‌ای در اختیار دارند. ما هنگام گفت‌وگو با افراد غریبه، هنگام گفت‌وگو از طریق تلفن یا در ارتباط از طریق اینترنت و... باید مراقب باشیم اطلاعاتی به دشمن ندهیم.

حفظ روحیه و وحدت

یکی دیگر از کارهای لازم و ضروری، به‌خصوص هنگام تهدید و حمله‌ی دشمن، حفظ وحدت و امید است. ناامیدی بزرگ‌ترین دشمن هر ملتی است. ما نباید در برابر دشمن روحیه‌ی خودمان را از دست بدهیم.

پیامبر اسلام (ص) در جنگ بدر، تنها ۳۱۳ نفر نیرو داشت؛ اما تعداد سربازان دشمن، هزار نفر یعنی سه برابر آن‌ها بود. با این وجود مسلمانان با توکل به خدا و حفظ روحیه، آن لشکر هزار نفری را شکست دادند و با پیروزی به شهر مدینه بازگشتند. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید:

«چه بسا گروه کوچکی به خواست خدا، بر گروه بزرگی پیروز شده است.» (سوره‌ی بقره، آیه‌ی ۲۴۹)

دشمن تلاش می‌کند تا روحیه‌ی مردم را ضعیف کند. اگر ملتی روحیه‌ی خود را از دست بدهد، خیلی زود در برابر دشمن از پا درمی‌آید و تسلیم می‌شود. می‌گویند ترس برادر مرگ است. یعنی اگر کسی بترسد انگار مرده است.

دشمن همچنان می‌کوشد بین ما تفرقه و اختلاف ایجاد کند. وقتی ما اختلاف داشته باشیم، نیروی خود را به‌جای مقابله با دشمن، بر ضدّ هم‌دیگر به کار می‌بریم. ولی اگر متحد باشیم دشمن از ما می‌ترسد.

دشمن برای از بین بردن روحیه‌ی ما همیشه مشکلات را بزرگ نشان می‌دهد و سعی می‌کند موفقیت‌های ما را کوچک و ناچیز جلوه دهد. هنگام حمله هم می‌کوشد تلفات ما را فراوان نشان دهد و شایعه‌های زیادی را بین مردم پخش کند.

ما برای مقابله با دشمن، باید روحیه‌ی خود را حفظ کنیم، به هم امید بدهیم، به شایعه‌ها توجه نکنیم، به مسئولان کشورمان اعتماد داشته باشیم و خبرها را از منابع مطمئن و درستی به دست آوریم.